

Bölüm 10

TÜRKİYE SU ÜRÜNLERİ ÜRETİM VE TÜKETİM DURUMU

Gökhan ARSLAN¹

GİRİŞ

Son yıllarda artan dünya nüfusunu hayvansal kökenli prote-in kaynaklarıyla beslemek sağlık açısından son derece önemli bir durumdur. Genel anlamda bakıldığı zaman dünyanın gelişmekte ya da az gelişmiş ülkelerinin hayvansal kaynaklı protein tüketimlerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun önemli bir nedeni ekonomidir. Gelişen teknolojik sistemleriyle son zamanlarda iyi bir noktaya gelen su ürünleri yetiştiriciliği ekonomik anlamda da bu protein açığını karşılayabilecek bir potansiyele sahiptir ^(4;9) . Su ürünleri, içeriklerinde protein oranlarının yüksek olması, sindiriminin kolay, sağlık açısından önemli olan aminoasitlerinin birçoğunu bulundurması, vitamin içeriği yönünden zengin, düşük düzeyde yağ içermesi ve birçok hastalığa karşı koruyucu etki sağlaması gibi özelliklerinden dolayı sağlıklı ve dengeli beslenmede önemli kaynaklardan birisidir ^(53; 56; 2; 31; 45; 58; 7) . Yapılan çalışmalar Hayvansal kaynaklı beslenmesin insan sağlığı açısından son derece önemli olduğu yönündedir. Balık etinin kalitesini ve lezzetini içeriğinde bulunan yağ asitleri sağlamaktadır. Ayrıca Balığın canlı ağırlığının %70-80'ini su, %17-20'sini protein ve %2-10'unu da yağlar oluşturmaktadır ⁽²⁰⁾ . Birleşmiş Milletlerin tahminlerine göre Dünya nüfusu yılda ortalama 78 milyon artarak 2050'li yıllarda 12 – 13 milyara ulaşacağı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, gokhan.arslan@atauni.edu.tr

balık tüketiminin teşvik edilmesi önem taşımaktadır. Balık diyetin önemli bir parçası olarak görülmeli ve balık tüketiminde dikkat edilmesi gereken konu yarar-risk dengesini gözetmektir. Taze, temiz sulardan avlanmış balıklar ve izlenebilirliği olan kültür balıklarının tüketimi insan sağlığı açısından bir risk teşkil etmemektedir⁽⁴⁷⁾. Balık tüketimi özellikle denize kıyısı olmayan yerleşim merkezlerinde oldukça düşüktür. Bu nedenle bu noktalarda özellikle tatlı su balıklarının yetiştiriciliği özendirilerek yaptırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1 Abdikoğlu, D. İ. 2015. Tekirdağ İlinde Balık Tüketim Eğilimlerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Namık Kemal Üniversitesi.
- 2 Adıgüzel, F., Civelek, O., Sayılı, M. & ark., 2009. Tokat ili Almus ilçesinde ailelerin balık tüketim durumu, GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 26(2): 35-43.
- 3 Akkuş, S., 2018. Batman İli Balık Tüketim Alışkanlığının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Munzur Üniversitesi.
- 4 Angiş, S. 2004. Gökkuşluğu Alabalığı'nda soğuk tütsülemenin bazı önemli kimyasal ve duyuşsal özellikler üzerine etkisi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 36s, Erzurum.
- 5 Arslan, G. (2019). Determination of Fish Consuming Habits of Vocational School Students from Different Families. Marine Science and Technology Bulletin , 8 (2) , 40-45 . DOI: 10.33714/masteb.622072.
- 6 Arslan, G. 2017. Gökkuşluğu alabalığı (oncorhynchus mykiss) yavru yemlerine farklı oranlarda ilave edilen üzüm çekirdeğı yağının (vitis vinifera) büyüme, yaşama gücü, yağ asidi profili, antioksidan enzim düzeyleri ve kan parametreleri üzerine etkisi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 60s, Erzurum.
- 7 Atar, H.H. ve Alçiçek, Z., 2009. Su Ürünleri Tüketimi ve Sağlık, TAF Preventive Medicine Bulletin, 8, (2), 173-176, Ankara.
- 8 Ayaz, A., Karadeniz Bölgesi Ortasu Trol Balıkçılığı Üzerine Bir Ön Çalışma. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 49 s. İzmir, 1998.
- 9 Aydın, M. ve Karadurmuş, U., 2013. Trabzon ve Giresun bölgelerindeki su ürünleri tüketim alışkanlıkları. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, 3(9): 57-71.
- 10 Babaoğlu, A.Ö., & Emiroğlu, D.İ. (2016). Assessment of Turkish mariculture enterprises within the context of European Union harmonization

- process. Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences, 33(4), 321-328. DOI:10.12714/egejfas.2016.33.4.03
- 11 Balık, I. Yardımcı, C & Turhan, O. 2013. Ordu İli Fatsa ve Aybastı ilçelerinde balık tüketim alışkanlıklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Ordu Üniversitesi Bilim Teknik Dergisi, 3(2): 18-28.
 - 12 Beyazbayrak, Z., 2014. Kahramanmaraş İli Merkez İlçede Balık Tüketim Alışkanlıkları. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sütçü İman Üniversitesi.
 - 13 Bilgin, E & Yılmaz, S . (2019). Gemi geri alım programının ve büyük gemi sahibi balıkçıların programa katılmalarının değerlendirilmesi. Mediterranean Agricultural Sciences , 32 (3) , 365-371 . DOI: 10.29136/mediterranean.606943.
 - 14 BSGM, Tarım ve Orman Bakanlığı, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Su Ürünleri İstatistikleri 2019. (09/01/2020 tarihinde <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Menu/32/Bilgi-Dokumanlari> adresinden ulaşılmıştır).
 - 15 Çadır, F. (2012). Keban Baraj Gölü Ova Bölgesi su ürünleri tüketiminin araştırılması. Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 35s, Elazığ.
 - 16 Çavdar, Y., 2009. Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde Desteklemeler. Sümea. Yunus araştırma Bülteni, 1 (1), 13-14.
 - 17 Çolaklıoğlu FA, İşmen A, Özen O & ark., 2006. Çanakkale İlindeki Su Ürünleri Tüketim Davranışlarının Değerlendirilmesi. E.U. Journal of Fisheries & Aquatic Sciences, 23 (1/3):387-392
 - 18 Demirci., A, Can, M. F & Akar, Ö. (2019). apacity analysis of Mediterranean aquaculture production facilities. Marine and Life Sciences, 1(1):32-38. (In Turkish)
 - 19 Doğan, K. (1997). Su ürünleri sektörü Türk ekonomisinin neresinde. Su Ürünleri Mühendisleri Derneği Dergisi (SÜMDER), (1): 15-20.
 - 20 Dönmez, M. & Tatar, O. 2001. Fileto ve bütün olarak dondurulmuş gökkuşuğu alabalığının (*Oncorhynchus mykiss* W.) muhafazası süresince yağ asitleri bileşimindeki değişimlerin araştırılması. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 18(2001): 125-134
 - 21 Emiroğlu İşgören, D., Tolon, M. T., Günay, D. B. & ark., (2019). Development of Turkish fish feed industry. Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences, 36(1), 75-80. DOI: 10.12714/egejfas.2019.36.1.09.
 - 22 Emiroğlu, D. İ., Tolon, M. T., Günay, D. B. & ark., (2019). Türkiye balık yem sanayisinin gelişimi. Su Ürünleri Dergisi, 36(1): 75-80.
 - 23 Erdal, G & Esengün, K. 2008. Tokat ilinde balık tüketimini etkileyen faktörlerin logit model ile analizi. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 25(3): 203-209.
 - 24 Erdem, Y , Özdemir, S & Satılmış, H . (2007). Hamsi (*Engraulis Encrasicolus* L.) Avcılığında Kullanılan Ortasu Trolünün Gece-Gündüz Av Verimi Ve Boy Kompozisyonunun Karşılaştırılması. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi , 23 (1) , 230-237 . Retrieved from

- <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesfen/issue/25747/271575>.
- 25 Erdem, Y. & Erkoyuncu İ., Hamsi (*Engraulis encrasicolus*, L.) Avcılığında Kullanılan Ortasu Trol Ağlarının Seçiciliğinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Akdeniz Balıkçılık Kongresi, Bildiriler Kitabı 1997, İzmir, 683-691s.
 - 26 EUROSTAT (2018) Fisheries Statistics 2014. (15/10/2018 tarihinde Detail. http://ec.europa.eu/Eurostat/statistics-explained/index.php/Fishery_statistics_in_detail adresinden ulaşılmıştır).
 - 27 FAO (2016) The States of World Fisheries and Aquaculture. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Roma.
 - 28 FAO, 2010. Fishery and Aquaculture Statistics, Fisheries and Aquaculture Department, Rome, www.fao.org/fishery.
 - 29 FAO, 2013. Fisheries and Aquaculture Department, Rome, Consumption of fisheries and aquaculture products in the major world economies 2013. (11/01/2020 Tarihinde https://ec.europa.eu/fisheries/6-consumption_en adresinden ulaşılmıştır).
 - 30 FAO, 2018. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2018 Yearbook, Dünyada Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Durumu <http://www.fao.org/3/CA0191TR/ca0191tr.pdf>
 - 31 Feng, W., Jian, Z., Weisong, M., Zetian, F. et al. 2009. Consumers perception toward quality and safety of fishery products, Beijing, China. *Food Control*, 20(10): 918-922. doi:10.1016/j.foodcont.2009.01.008.
 - 32 Frankic, A. & Hershner, C. 2003. Sustainable aquaculture: developing the promise of aquaculture. *Aquaculture International* 11: 517-530.
 - 33 Güney, C. & Aydın, H. (2016). Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletmelerde Çevresel Maliyetlerin Muhasebeleştirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(44): 1095-1105.
 - 34 Gürel, E., 2017. Ağrı İli Merkez İlçede Yaşayan Bireylerin Balık Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 6 (3), 26-35.
 - 35 Gürlük, S & Turan, Ö . (2008). Dünya Gıda Krizi: Nedenleri ve Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* , 22 (1) , 63-74 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ziraatuludag/issue/16751/174156>
 36. Hoşsucu H, Kınacıgil T, Kara A, & ark., 2001. Türkiye balıkçılık sektörü ve 2000'li yıllarda beklenen gelişmeler. *Ege Üniv Su Ürünleri Derg*, 18 (3-4), 593-601.
 - 37 İmga, K. (2008). Avrupa Birliği'nde balıkçılık faaliyetlerinin desteklenmesi ve bu perspektifte Türkiye'deki uygulamaların incelenmesi. (14.07.2016 tarihinde <http://www.tarim.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR-%C4%B0%20%C4%B0%20C5%9ELER/uzmanl%C4%B1k%20Tezleri/Kursad-Tez.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
 - 38 İzmir Su Ürünleri Üreticileri Birliği. (İSUB) (2014). 05/01/2020 Tarihinde www.isub.org.tr/.../rapor_suurunlerekulturbalikciligiileilgilirevize_3ey-lul2014.pdf. Adresinden ulaşılmıştır).

- 39 Karakaya, E., 2018. CHAID Algoritması ile Balık Eti Tüketimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 35 (2), 85-93.
- 40 Kaya, Yalçın, Duyar, Avni Hünkâr ve Erdem, Mehmet Emin (2004). Balık yağ asitlerinin insan sağlığı için önemi. E.Ü. Su Ürünleri Dergisi, 21(3-4), 365-370.
- 41 Kılıç, E., Soylu, M & Uzmanoğlu, M. S., 2019. Ardahan İli Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi. Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 7(7): 1028-1039.
- 42 Mert, İ., 1986. Potential of Turkish Aquatic Resources and Negative Factors which effects to Stocks (in Turkish). Su Ürünleri Sektörünün Bugünkü Durumu ve Sorunları Sempozyumu, 13-14 Ekim, İzmir, 272 p.
- 43 Odabaşı, Y. & ark., 2016. Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma: Diyarbakır İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu Üniversitesi.
44. Oğuzhan, P., Angiş & S., Atamanalp, M., 2009. Erzurum ilindeki tüketicilerin su ürünleri tüketim alışkanlığının belirlenmesi üzerine bir araştırma. XV. Ulusal Su Ürünleri Sempozyumu, 01-04 Temmuz, Rize.
- 45 Olgunoğlu, İ.A., Bayhan, Y.K & Olgunoğlu, M.P., Artar, E. ve Ukav, İ., 2014. Adıyaman ilinde balık eti tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi. Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi, 9(1): 21-25.
- 46 Orhan, H & Yüksel, O. 2010. Fishery product consumption survey in Burdur Province. Ziraat Fakültesi Dergisi-Süleyman Demirel Üniversitesi, 5(1): 1-7.
- 47 Öksüz, Abdullah., Alkan, Şenay Burçin., Taşkın, Havvanur & ark., (2018). Yaşam Boyu Sağlıklı ve Dengeli Beslenme İçin Balık Tüketiminin Önemi, Food and Health, 4(1): 43-62.
- 48 Özekinci, U. 1999. Ege Denizinde Tek Tekne ile Çekilen Ortasu Trol Ağlarının Geliştirilmesi Üzerine Araştırmalar. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, 112 s. İzmir, 1999.
- 49 Özkan, Yusuf & Koca, Serdar Süleyman (2006). Hiperlidemi tedavisinde omega-3 yağ asitinin (balık yağı) etkinliği. Fırat Tıp Dergisi, 11(1),40-44.
- 50 Sabaut J.J. 2007. Feeding Farmed Fish. 1-9. 13/3/2007 Tarihinde <http://www.feap.info/produktion/feeds/sabatcipaen.asp>. adresinden ulaşılmıştır).
- 51 Sağlam EN & Soyer S (2017) Türkiye’de Su ürünleri Bilgi Sistemi (SUBİS)’ne genel bir bakış. Ordu Üniversitesi Bilim Teknik dergisi 7(1): 57-82.
- 52 Samsun, O., Kalaycı, F., Samsun, N & Bilgin, O., Orta Karadeniz’de İki Tekne ile Çekilen Ortasu Trolünün Av Verimi ve Av Kompozisyonunun Belirlenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Araştırma Fonu SSÜ 094 nolu Proje Sonuç Raporu, 97 s. Samsun, 2006.
- 53 Sayılı, M., Esengün, K., Kayım, M. & Akça, H., 1999. Tokat-merkez ilçede balık tüketimini etkileyen faktörlerin ekonometrik analizi. GOÜ Ziraat Fa-

Tarım Bilimleri ve Su Ürünlerinde Vizyonel Çalışmalar

- kültesi Dergisi, 16(1): 9-28
- 54 SUBİS (2018) Su Ürünleri Bilgi Sistemi Resmi İnternet Sitesi. <http://subis.tarim.gov.tr>. Erişim 12 Eylül 2018.
- 55 Şen A., 2011. Konya ve Mersin İl Merkezlerinde Yaşayan Bireylerin Balık Tüketimi Konusundaki Alışkanlık ve Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- 56 Şen, B., Canpolat, Ö., Sevim, A. F. ve Sönmez, F., 2008. Elazığ ilinde balık eti tüketimi. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(3): 433-437.
- 57 Temel, T., 2014. Rize İlinde Hanelerin Balık Tüketimi Üzerine Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi.
- 58 Turan, H., Kaya, Y & Sönmez, G., 2006. Balık Etinin Besin Değeri ve İnsan Sağlığındaki Yeri, Ege Üniversitesi. Su Ürünleri Dergisi, 23, (1/3), 505- 508, İzmir.
- 59 TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, Su Ürünleri 2018. (10/01/2020 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30697> adresinden ulaşılmıştır).
- 60 TürKomp, (2014). Ulusal Gıda Kompozisyon Veri Tabanı, versiyon 1.0 TÜ-BİTAK Marmara Araştırma Merkezi Gıda Enstitüsü, Gebze / Kocaeli. from <http://www.turkomp.gov.tr/>.
- 61 Yüksel, E. Diler, A. 2019. Ankara İlinde Su Ürünleri Tüketim Tercihlerinin Belirlenmesi. Aydın Gastronomy, 3 (1):11-21.
- 62 Ziraat Mühendisleri Odası (2017). Su Ürünleri Raporu. 04/01/2020 tarihinde http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=27302&ti-pi=17&sube=0. Adresinden ulaşılmıştır).